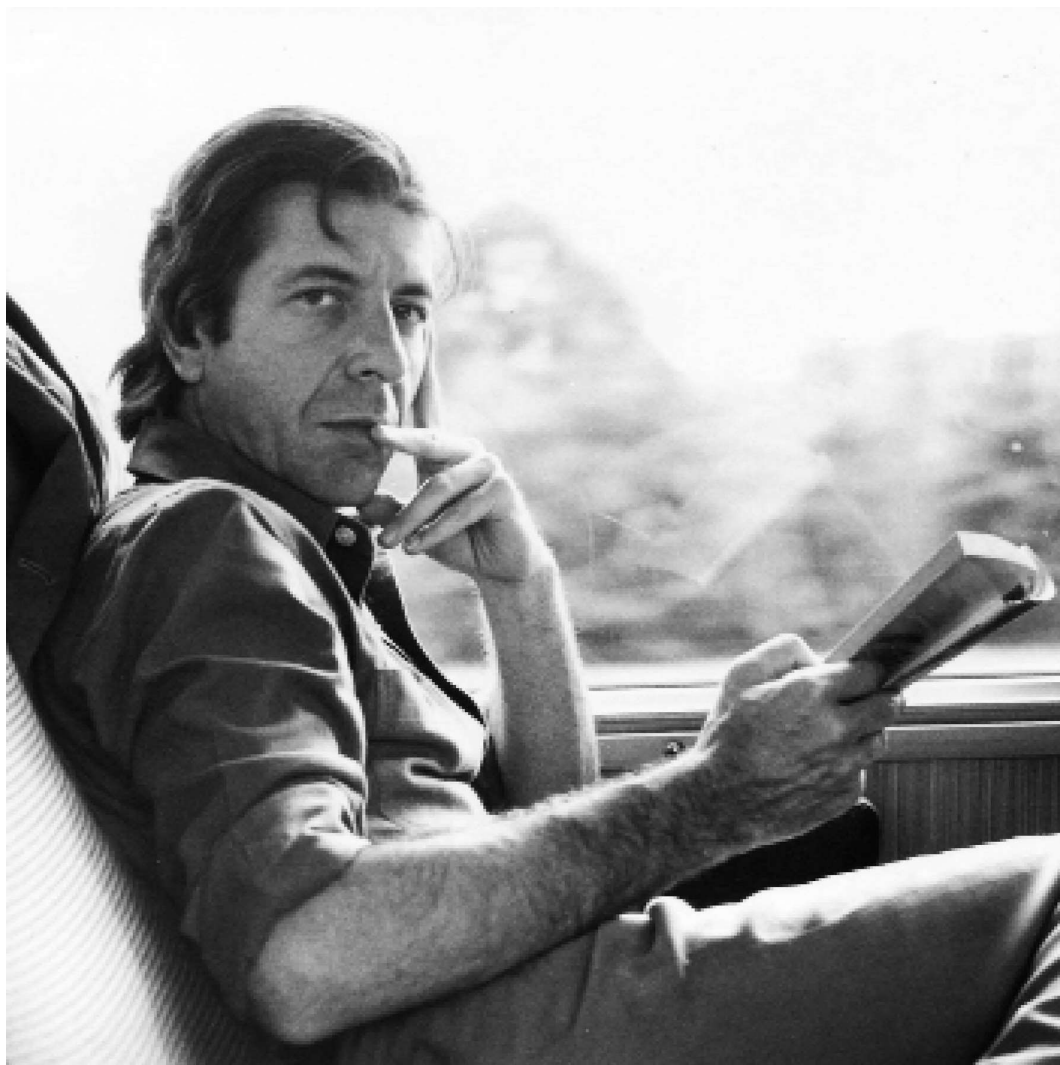

Kultur / Musik

Den misforståede pessimist

KRITIK / 12.11.19

Leonard Cohen er aktuell i biografen og på Gl. Strand og Nikolaj Kunsthal. Forhåbentlig får det endnu flere til at beskæftige sig med hans værker.

Bo Heimann

Han var den lille jøde, der skrev Biblen. Han var den dovne skiderik, der levede i et jakkesæt. Han var et menneske, der forsøgte at blive som havet, for at undgå at blive søsyg, og som pænt pudsede sine sko, for at holde stilen i en mere og mere stilløs verden.

Alt sammen ifølge ham selv.

For alle os andre var han den gyldne stemme, der igennem seks årtier messede om Gud, kvinder, døden og kærligheden, om længsler, had, fortvivelse, hengivenhed og brudte løfter. Det var ham, der gennemblødte os melankolsk fortvivlede og gjorde os selskab i vores ellers gudsforladte ensomheds mørke. Og det var ham, der allerede i 1992 profetisk savnede Muren, analsex og crack, fordi fremtiden ville blive meget, meget værre.

Han vidste formentlig ikke selv, hvor meget ret, han ville få i den profeti, og blev i øvrigt af mange affejet som sortseer. Men som han noterede: »Mange anser mig for at være pessimist. Det er en misforståelse. En pessimist er overbevist om, at det vil blive regnvej i morgen – jeg er allerede gennemblødt.« På udstillingen *Leonard Cohen – A crack in Everything* er forsiden af New York Times fra 16. november 2016 iscenesat på Kunstforeningen Gl. Strand af kunstneren Tyron Simon. Cohens død rapporteres med den vægt og fylde, hans arv fortjener, imens samme forside prydes af et billede af den dengang nylvalgte præsident Trump, der får

præsidentembedet overdraget af præsident Obama. Farvel til Cohen, sensibiliteten, tænkomsheden og ydmygheden, goddag til ... konsekvensen af den tomme kultur, som Cohen allerede i 1992 sang om i *The Future*: »*Things are going to slide, slide in all directions/Won't be nothing/Nothing you can measure anymore/The blizzard, the blizzard of the world/Has crossed the threshold/And it has overturned/The order of the soul.*«

Det er pludselig tre år siden, at Leonard Norman Cohen, der blev født i 1934 i Montreal, døde 82 år gammel i Los Angeles, og alle os andre gennemblødte mennesker har siden savnet hans tilstedeværelse med den særegne blanding af humor og eksistentiale overvejelser præget lige dele af hans jødiske baggrund og buddhistiske erkendelser. Vi har savnet hans insisteren på langsomheden og fordybelsen – »*I always liked it slow: I never liked it fast/With you it's got to go/With me it's got to last*« (*Slow* fra albummet *Popular Problems* fra 2014) – i en verden, der fra dag til dag bliver fladere og hurtigere med færre og færre, der evner at se reflekterende bagud og åndeligt opad.

Men store kunstnere forsvinder jo som bekendt ikke, bare fordi de forlader den fysiske sfære. Vi, de gennemblødte, vender løbende både bogsider og vinylplader fra Cohens hånd, for at møde den healing og livsglæde, der gemmer sig i at kigge sorgen, smerten og døden i øjnene, sådan som Cohen gjorde det så mesterligt. Og derudover er Cohen er lykkeligvis massivt til stede i øjeblikket.

Snart får vi et posthumt album, produceret af hans søn Adam Cohen med assistance af bl.a. Daniel Lanois, at lytte til. *Thanks For The Dance* udkommer d. 22. november med ni helt nye sange, der efter de to singler at dømme – *The Goal* og *Happens To The Heart* – fortsætter, hvor seneste album, *You Want It Darker*, der udkom kort før hans død i 2016, slap. Der er atter tale om langsomme, atmosfæriske og stemningsmættede sange, hvor Leonard Cohen med dyb bas messer dødsmerkede ord fra kanten af graven båret af hans sidste åndedrag: »*I'm almost alive/ I'm almost at home*« (*The Goal*) og »*I had no trouble betting on the flood, against the ark*« (*Happens To The Heart*).

“ **Filmen er et vigtigt kritisk korrektiv til alle, der måtte have bildt sig ind, at Cohen i hans kunstnerlivs rastløse raven rundt blot var en romantiker, der søgte efter inspiration og sandhed. Filmen viser smerteligt tydeligt, at det kunstneriske rakkerliv også var en flugt væk fra depression og ægte, intime kærlighedsforhold ind i utroskab, stoffer og alkohol.**

Der er også en ny dokumentarfilm at opsøge. Cohens gennembløthed fremstår massiv i *Words of Love* af Nick Broomfield om Cohens forhold til norske Marianne Ihlen, som han mødte på Hydra i begyndelsen af 1960'erne. Filmen er et vigtigt kritisk korrektiv til alle, der måtte have bildt sig ind, at Cohen i hans kunstnerlivs rastløse raven rundt blot var en romantiker, der søgte efter inspiration og sandhed. Filmen viser smerteligt tydeligt, at det kunstneriske rakkerliv også var en flugt væk fra depression og ægte, intime kærlighedsforhold ind i utroskab, stoffer og alkohol. Det efterlod sig ofte (stakkels de børn, inklusive Marianne Ihlen søn Aksel, der var en del af kunstnerkolonien på Hydra!). Må alle vi gennemblødte allerede i dag vågne op til, at der er både dybe menneskelige bånd, håndklæder og brændeovne at tørre og varme sig ved, så ensomhedens mørke ikke oplyses for sent, som det vel reelt var tilfældet i Cohens liv. Filmen er både nænsom, tænsom og barsk, sådan som både Cohen og Broomfield begge fremstår (Broomfield var momentvis også Ihlen elsker back in the day) i deres forhold til Marianne Ihlen, der aldrig rigtig selv kommer til orde, men reduceres til umælende muse. En kvindes kærlighed blev misbrugt af begge mænd, er den meget lidt komfortable kløen, der kribler ukomfortabelt rundt i lang tid efter rulleteksterne. Cohen vidste det. I et af hans Hydra-digte hedder det: »*I pray that loving memory/exists for them too/the precious ones I overthrew/for an education in the world.*«

Og så er udstillingen, om end den er svingende, *Leonard Cohen – A crack in Everything*, i Kunstforeningen Gammel Strand og Nikolaj Kunsthal et godt sted at søge ly for tidens skriden helt frem til april 2020. Det er modsat filmen en udelt hyldest-udstilling: en ujævn, men god og stor udstilling med mange værker, der dog desværre er båret nærmest ensidigt af filmmediet. Udstillingen, der består af 21 værker, er skabt på Musée d'art contemporain de Montréal (MAC) og kurateret af John Zeppetelli, direktør og chefkurator ved MAC og gæstekurator Victor Shiffman. Den åbnede på i Montreal i 2017 og har været på Jewish Museum i New York på vejen til København.

På Gammel Strand skal den ses oppe fra og ned med begyndelse på tredje sal. På vej op er dog umuligt på førstesalen at overhøre en båndsløjfe på sangen *Halleluja* (fra 1984-albummet *Various Positions*), som efterhånden er så gennemtygget, cover-versioneret og bredt brugt, at det er et ærgerligt førstegangsindtryk. Samme sang er i spil i Nikolaj Kunsthal i et i virtual reality-værk af Zach Richter. Det er rent faktisk to omgange for meget med en sang, der ved lov burde været forbudt af arbejde videre med herfra og ud i evigheden.

Det er også ærgerligt, at et af rummene på tredjesalen er dedikeret til lytning af coverversioner af L. Cohens sange under titlen *Listening To Leonard*. Coverversioner er sjældent vigtige, og denne flok af L. Cohen-coverversioner fra professionelle musikere fremstår tamme og intetsigende. I Nikolaj Kunsthal er der flere og lidt bedre fungerende coverversioner på spil i sydafrikanske Candice Breitz' værk *I'm your man*. Lige som Breitz tidligere har gjort det med Bob Marley og John Lennon, så er det her almindelige mennesker, der synger Cohen-numrene fra 1988-albummet dog uden musik, så vi hører deres nøgne stemmer fra 19 storskærme. Det har virkelig noget over sig, men alligevel ikke så meget nerve som i hendes *Working Class Hero (A Portrait of John Lennon)*, hvor Lennons første, sjælerystende solo-album blev sunget glødende, skærende og rå af gode mennesker fra Newcastle (vist på Louisiana i 2016). Et tredje rum på tredjesalen viser L. Cohens egne tegninger, som vi kender dem fra både albums og digtsamlinger. 220 styk. De er fine, og mestendels set før, hvis man har været forbi hans seneste album og bøger.

På tredjesalen findes også George Foks fine *Passing Through*, der over 56 minutter (se dem alle!) giver en fin indføring i Cohens liv og værk med klip fra både koncerter og interviews. Dette værk skal dog nydes i Nikolaj Kunsthall, hvor det også vises. I Nikolaj Kunsthall bliver kirkerummets plads brugt optimalt til at vise filmen på flere og langt større skærme, hvilket kan opleves behageligt nedsunken i sække stole. Det giver ikke rigtig mening, at værket også vises i Gl. Strand. Cohens live-recitation af sangen *A Thousand Kisses Deep* bukkende og med hatten i hånden er mageløs nok i sig selv.

“ Hvis der er nogen derude, der fortsat oplever sig selv som helt tørskoede, eller bare ikke så godt bekendte med Cohens liv og øvre, så er udstillingen en god og bred introduktion til de gennemblødtes nestor og øverste poet

Det formentlig bedst fungerende ikke-filmiske værk findes på andensalen i Gammel Strand, hvor man også kan studere den omtalte forside af New York Times. Det er *Poesimaskinen* af Janet Cardiff og George Bures Mille. For her er vi virkelig ude i byen i selskab med installation – orgel, gamle højtalere en masse, en stol og et ægte tæppe – der får os til at bidrage selv. Når man trykker en tangent ned på et Wurlitzer-orgel, hører man Cohen tale, og flere tangenter trykkes ned samtidigt, giver derfor oplevelsen af at kunne spille et helt kor af Cohen'er frem. Fremragende! Det samme er Kara Blakes *The Offerings* også. Her får vi på lidt over en halv time Cohen præsenteret som forfatter af både poesi og prosa. Her fortæller han, hvordan tour-livet som musiker endte med fire flasker rødvin hver aften; at han endte som afhængig af kvinder, at kærligheden er vores største udfordring, at han løbende led af depressioner. Det er ikke underligt, at han søgte visdom i den jødiske religion, han var opvokset i, og allerede fra begyndelsen af 1970'erne i zenbuddhismen, og ikke underligt at han i fem år i 1990'erne trak sig helt væk fra verden til et zencenter i bjergene uden for Los Angeles.

I Nikolaj Kirke, hvor de store rum bruges flot, er George Foks *Passing Through* det centrale værk, men to andre udmærker sig også. *Cuba in Cohen* er en funky, svingende lille film af Christoph Chassol. Her læser Cohen op af digtet *Den eneste turist i Havana*. Dog er dokumentarklipet samlet, remixet og tilført trommebeat og basgang. Det svinger virkelig godt! Filmen *Ear on a Worm* af Tacita Dean er et lysende værk: En husfinke sidder på en telegrafråd. Den lille 16mm-film er projekteret op på væggen højt oppe i lille format. Den varer i de tre minutter og 28 sekunder, som sangen *Bird on A Wire* også varer. Et usædvanligt og enkelt værk med stor effekt – meget Cohen'sk i sin sparsomme enkelthed.

Hvis der er nogen derude, der fortsat oplever sig selv som helt tørskoede, eller bare ikke så godt bekendte med Cohens liv og øvre, så er udstillingen en god og bred introduktion til de gennemblødtes nestor og øverste poet. Hvis nogen allerede hører til de gennemblødtes klub, så er her både trøst og healing at hente. Alle som én bør se udstillingen, ligesom de bør se dokumentarfilmen, der er en advarende og rå viden indenfor i Cohens rastløse mørke. Den 22. november vil et nyt album lægge nye alen til hans øvre. Sangene vil med stor sikkerhed være langsomme og fulde af længselsfuld smerte og visdom; de vil ligesom de tidligere sange, digte og romaner være en nødvendig healing for os allerede gennemblødte mennesker.

FAKTA

Leonard Cohen: A Crack in Everything. Frem til 13. april 2020. Udstillingen præsenteres i København af Kunstforeningen GL STRAND i samarbejde med Nikolaj Kunsthall. Udstillingen er tilrettelagt af Musée d'art contemporain de Montréal og kurateret af John Zeppetelli, direktør og chefkurator ved MAC, samt gæstekurator Victor Shiffman.

Medvirkende kunstnere i Kunstforeningen GL STRAND: Kara Blake, Janet Cardiff and George Bures Miller, Daily tous les jours, Kota Ezawa, George Fok, Ari Folman, Jon Rafman og Taryn Simon. **Medvirkende kunstnere Nikolaj Kunsthall:** Candice Breitz, Christophe Chassol, Tacita Dean, George Fok og Zach Richter.

Words of Love: Marianne & Leonard. Dokumentarfilm af Nick Broomfield. Viser i Grand i oktober og i hele landet fra november.

Thanks For The Dance. Posthumt studiealbum udkommer d. 22. november.